

Концептуальний базис політичної комунікації

Сучасний політичний процес не можливий без обміну інформацією. Розвиток демократії супроводжується розширенням політичних зв'язків, що вимагає збільшення обсягу знань і повідомлень, які слугують суспільству. Важливе значення має політична інформація, необхідна для прийняття рішень у сфері державної влади. Отже, інформація – це не тільки передумова дій політичних суб'єктів, а й необхідний ресурс, що дозволяє досягати в політичній сфері тих чи інших цілей. Свідоме ж сприйняття й засвоєння інформації є комунікацією. У масових інформаційно-комунікативних процесах особливе місце належить мас-медіа.

Засоби масової інформації – один з найважливіших інститутів сучасного суспільства, який виконує різноманітні функції, а саме: інформування населення про події в країні й у світі; освіта і соціалізація; реклама; розваги й мистецтво та інше. Їхні головні риси – публічність; наявність спеціальних технічних приладів, апаратури; непряма, роздільна у просторі та часі взаємодія комунікативних партнерів; односпрямованість взаємодії від комунікатора до реципієнта, неможливість зміни їх ролі. ЗМІ впливають майже на всі сфери й інститути суспільства, включаючи політику, охорону здоров'я, освіту, релігію. Масова культура в різних її варіантах формується, поширюється і зберігається за допомогою ЗМІ. Велика їх роль у формуванні, функціонуванні та еволюції суспільної свідомості в цілому. Більше того, сприйняття та інтерпретування важливіших явищ і подій у країні й у світі здійснюється через і за допомогою ЗМІ, до яких відносяться преса, масові довідники, радіо, телебачення, кіно- і звукозапис, відеозапис, Інтернет та інші.

Політика, як будь-яка сфера людської діяльності, споконвічно містить в собі комунікаційний початок, який проявляється в конкретно-історичних формах взаємодії, «спілкуванні» різних суб'єктів політики - індивідів, соціальних груп і виражає їхні інтереси з приводу встановлення, функціонування та зміни політичної влади в суспільстві.

Уперше політичну систему як інформаційно-комунікативну систему представив американський політолог К.Дойч. На його думку, «процес правління є процесом влади, підставою якого виступає комунікація». К.Дойч запропонував розглядати політичну систему як мережу комунікацій та інформаційних потоків. Модель політичної системи К.Дойча складається з чотирьох блоків, кожен з яких пов'язаний з різними фазами проходження інформаційно-комунікативних потоків: 1) отримання і відбір інформації, 2) обробка та оцінка інформації, 3) прийняття рішень; 4) здійснення рішень з урахуванням зворотного зв'язку[1,с.123]. Політична система приймає інформацію через так звані рецептори (зовнішньополітичні - інформаційні служби та ін., внутрішньополітичні - центри вивчення громадської думки), де відбуваються селекція, систематизація та первинний аналіз отриманих даних. На наступній фазі нова інформація обробляється в рамках блоку «пам'яті і цінностей», де порівнюється з уже наявною інформацією та оцінюється з позицій цінностей, норм і стереотипів. Після цього уряд («центр ухвалення рішень»), вже маючи остаточне уявлення про те, наскільки нова політична ситуація, що склалася під впливом інформації, відповідає інтересам і цілям суспільного розвитку, приймає рішення з регулювання поточного стану системи. Нарешті, «ефектори» (органи виконавчої влади та ін.) на останній фазі реалізують рішення, результати яких у вигляді нової інформації по каналам «зворотного зв'язку» надходять до «рецепторів». Таким чином, політична система вступає в новий цикл функціонування. Це дає підстави розглядати політичну владу та її здійснення як комунікаційний процес, що передбачає інформаційну взаємодію «керівників» і «керованих», точніше,

інформаційний обмін, зворотний зв'язок між ними. Політика здійснюється насамперед в інформаційному просторі. Відома теза «хто володіє інформацією, той володіє світом» сьогодні набуває найважливішого значення - інформація стає не тільки технологічною основою комунікації, а й субстратом суспільних відносин, у тому числі і в політиці [2,с.23].

Відзначаючи новітні тенденції у розвитку політичної комунікації, слід звернути увагу на наступні тренди. По-перше, у XXI столітті намітилося формування прямої залежності ступеня розвитку громадянського суспільства від щільності та відкритості соціальної комунікації: її щільність породжує можливість колективної дії, і чим щільніше інформаційне спілкування між його учасниками, тим їх дії ефективніше, тим ефективніше громадське управління політичними процесами.

По-друге, політичній комунікації стала належати специфічна роль у забезпеченні поширення, передачі політичної інформації як між елементами політичної системи, так і між політичною системою і навколишнім середовищем. Комунікативну функцію здійснюють партії, групи інтересів, засоби масової інформації. Нерозвиненість політичної комунікації є однією з причин низького ступеня адаптації політичної системи, веде до втрати підтримки і нестабільності [3,с. 21].

По-третє, в Україні, навіть порівняно з попереднім десятиліттям, відбулися радикальні зміни у сфері політичної комунікації. Це знайшло вияв не тільки у змісті та інтенсивності комунікації, а й у її засобах. Найважливішу роль у системі політичних комунікацій почали відігравати інноваційні медіа-технології. Останні істотно змінюють спосіб життя людей, характер організації трудових процесів і процедур, а також взаємодії різних сфер суспільства. З'являються нові критерії оцінки рівня розвитку суспільства: кількість доступних джерел інформації для кожної людини, темпи інтернетизації, кількість фахівців у галузі комп'ютеризації й Інтернету [4,с.47].

По-четверте, історична тенденція розвитку масової комунікації полягає у постійному збільшенні каналів поширення інформації. При чому поява кожного нового засобу масової інформації не веде до зникнення попередніх засобів комунікації. Нові ЗМІ займають свою нішу та змінюють характер і структуру інформаційно-комунікаційного простору. Політична комунікація в умовах становлення інформаційно-мережевого суспільства виступає комунікацією між образами, трансльованими за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Політична комунікація набуває властивості віртуальності, симуляції, міфологізації й медіатизації.

По-п'яте, на сучасному етапі розвитку суспільства здійснюється перебудова політичного простору, пов'язана з переходом до інформаційного суспільства і зміною місця комунікації в політичній сфері. Комунікація у сфері політики, або політична комунікація, розвивається на трьох рівнях: міжособистісному, груповому і масовому.

Література

1. Дойч К. Нервы управления: модели политической коммуникации и контроля / Карл Дойч - М.: Прогресс, 1963.- 387 с.
2. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие : перевод с нем. / Ю. Хабермас ; послес. Б. В. Марков ; перевод С. В. Шачин ; пер. под ред. Д. В. Скляднева. – СПб. : Наука, 2000. – 379 с.
3. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций / Р. Харрис. – СПб. : Прайм-Евро-знак, 2002. – 448 с.
4. Почепцов Г. Г. Информационно-политические технологии / Г. Г. Почепцов. – М. : Центр, 2003. – 384 с.